

Vad är arkivvetenskap?

Red. Ann-Sofie Klareld & Karolina Wiell

ISBN 978-91-90055-55-7 (online), <https://doi.org/10.37852/oblu.346>

ISBN 978-91-7844-584-4 (tryck, Gidlunds förlag, Möklinta, 2026)

Konsten att saluföra ett ämne

EVA-MARIE LETZTER

DOI: <https://doi.org/10.37852/oblu.346.c787>

© Eva-Marie Letzter, 2026

Denna text är licensierad under CC-BY, Erkännande. (Se fullständiga villkor: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>) Enligt licensen får verket spridas och bearbetas utan att tillstånd behövs, men verkets upphovsperson måste anges.

Abstract

I "Konsten att saluföra ett ämne" analyseras hur arkivvetenskapliga utbildningar vid svenska lärosäten representeras och marknadsförs på sina webbplatser. Syftet är att belysa dels hur utbildningarna saluförs till presumtiva studenter, dels vilka föreställningar om ämnets innehåll, mål och nyttor som därigenom kommuniceras. Det empiriska materialet utgörs av svenskspråkiga webbsidor från sex lärosäten år 2025. Analysen bygger på teorier om marknadsföringskommunikation och genomförs som en kvalitativ närläsning av webbtexternas struktur, begreppsanvändning och värdeladdade formuleringar. Resultaten visar att lärosätena använder skilda strategier i sin ämnesrepresentation, där arkivvetenskap framställs som yrkesförberedande kompetens, som del av ett tvärvetenskapligt ABM-fält, som digital informationsförvaltning eller som en kulturarvsorienterad disciplin. Samtidigt framträder en gemensam kärna där ämnet definieras genom sitt möjliggörande av systematiskt ordnande, bevarande och återanvändning av information. I marknadsföringen betonas varierande utbildningsnyttor i relation till medborgerlig bildning, social effektivitet och social mobilitet, där särskilt arbetsmarknadsanknytning och karriärmöjligheter lyfts fram. Kapitlet visar därmed att webbplatsernas utformning inte enbart informerar om utbildningarna utan också aktivt positionerar arkivvetenskapen och formar föreställningar om disciplinens samhällsroll, vetenskapliga inriktningar och professionella tillämpningar.

Konsten att saluföra ett ämne

Arkivvetenskapliga utbildningar på svenska lärosätens webbplatser

EVA-MARIE LETZTER

Inledning

Valet av utbildning hör till de mest avgörande beslut en individ kan fatta för att påverka sin bildning och framtida arbetsliv. Universitet och högskolor har därför ett starkt intresse av att marknadsföra sina program på ett sätt som tilltalar presumtiva studenter och samtidigt positionerar lärosätet i relation till andra. Dessutom måste olika utbildningar inom lärosätena hävda sin attraktionskraft gentemot varandra. För ett relativt litet, ungt och okänt ämne som arkivvetenskap blir det i och med det särskilt viktigt att framhäva både sin akademiska relevans och att framstå som en lockande väg in i arbetslivet. På lärosätenas webbplatser för de arkivvetenskapliga utbildningarna möter fördenskull strategiskt valda begrepp och värden. Dessa val återspeglar inte bara vad utbildning i ämnet omfattar utan även varför ämnet är meningsfullt. Men vilket innehåll och vilka argument är det egentligen som lärosäten idag använder för att förmå studenter att söka utbildning i arkivvetenskap och hur gestaltas därigenom ämnet?

I detta kapitel är syftet att synliggöra den arkivvetenskapliga disciplinens ämnesrepresentation i Sverige år 2025 genom att analysera hur arkivvetenskapliga utbildningar marknadsförs på svenska lärosätens webbplatser.¹ Därmed kommer såväl rekryteringsargument som det sätt

¹ Med begreppet *ämnesrepresentation* menas här hur ämnets innehåll representeras: hur det begripliggörs.

på vilket ämnet presenteras att belysas i relation till studenters första möte med arkivvetenskapen. Undersökningen operationaliseras kring de två frågorna: 1. Hur saluförs de arkivvetenskapliga utbildningarna på svenska lärosätens webbplatser, det vill säga, hur motiveras studenter där till att välja utbildning i ämnet? och 2. Vilka föreställningar om arkivvetenskapens innehåll, mål och nyttor kommuniceras till nya studenter?

De undersökta utbildningarna är både egentliga arkivvetenskapliga program och program som på olika sätt inkluderar arkivvetenskap, respektive arkivvetenskapliga helterminskurser om program saknas. Utbildningarna erbjuds på grundläggande och avancerad nivå. Jag har dock valt att inte inkludera forskningsutbildningar, då forskarstuderande inte är nya i ämnet. Studenter som söker utbildning i arkivvetenskap hade år 2025 sex svenska lärosäten att välja bland: Göteborgs universitet (GU), Karlstads universitet (KAU), Lunds universitet (LU), Mittuniversitetet (MIUN), Södertörns högskola (SH) och Uppsala universitet (UU). Undersökningens empiriska underlag består mer precist av dessa lärosätens svenskspråkiga webbsidor för arkivvetenskapliga utbildningar, så som de såg ut i september 2025. Häri granskas text på webbsidorna och på deras eventuellt direkt underliggande webbsidor, samt i förekommande fall bilder och länkade filmer som beskriver utbildningarna i fråga.² Fokus läggs emellertid på granskningen av webbtexterna.

² Se de arkivvetenskapliga utbildningssidorna, hämtade 6/9 2025, med ev. direktlänkade undersidor för:

- Göteborgs universitet: <https://www.gu.se/studera/hitta-utbildning/arkivvetenskap-hii427#sa-ar-det-att-plug-ga> förk. GUW.
- Karlstads universitet: <https://www.kau.se/historia/utbildning/arkivkunskap> förk. KAUW1 och <https://www.kau.se/utbildning/program-och-kurser/kurser/ARGA01> förk. KAUW2 samt <https://www.kau.se/utbildning/program-och-kurser/kurser/ARGB01> förk. KAUW3.
- Lunds universitet: <https://www.kultur.lu.se/utbildning/masterprogram/masterprogram-i-abm/> förk. LUW1 samt studentporträtt för studerande inom arkivvetenskap på <https://www.kultur.lu.se/utbildning/studentportratt/anton-almer-masterprogram-i-abm-arkivvetenskap/> förk. LUW2 och <https://www.kultur.lu.se/info/arkivvetenskap/> förk. LUW3 samt <https://www.kultur.lu.se/utbildning/utbildningsutbud/aky/> förk. LUW4.
- Mittuniversitetet: <https://www.miun.se/utbildning/kurser/arkiv--och-informationsvetenskap/> förk. MIUNW1 samt <https://www.miun.se/utbildning/program/magisterprogram-i-arkiv-och-informationsvetenskap/> förk. MIUNW2 och <https://www.miun.se/utbildning/kursplaner-och-utbildningsplaner/SALAA/> förk. MIUNW3.
- Södertörns högskola: <https://www.sh.se/institutioner--amnen/institutionen-for-historia-och-samtidstudier/arkivvetenskap> förk. SHW1 och <https://www.sh.se/program--kurser/program/grund/arkivarie--och-informationsforvaltningsprogrammet> förk. SHW2 jämte <https://www.sh.se>

Analysen tar sin utgångspunkt i teorier om marknadsföringskommunikation. Genom en kvalitativ närläsning analyserar jag representativa passager från webbsidorna, återgivna som blockcitat, med tonvikt på språkliga val – strukturellt upplägg, begreppsanvändning och normativt laddade uttryck – vilka används för att presentera arkivvetenskapen som disciplin och saluföra utbildningarna. För att möjliggöra analysen redogörs dock först för undersökningens teoretiska perspektiv, följt av vad som tidigare framhållits om de svenska arkivvetenskapliga utbildningarnas varierande profiler.

Forskning om marknadsföringskommunikation och universitetsutbildning

Även om webbplatser inom högre utbildning inte kan betraktas som reklamannonser, utgör de lärosätenas enskilt viktigaste informationskanaler för utbildning och forskning. Att anlägga ett marknadsföringsperspektiv på de arkivvetenskapliga utbildningssidorna är därför motiveerat. Det lärosäten gör på sina webbplatser är att framhäva strategisk marknadskommunikation.³

Inom forskningsfältet *Marketing Communication Theory* behandlas reklam som ett system för kommunikation vid marknadsföringen av produkter och tjänster. Reklam blir en del av avsändarens bredare kom-

[se/program--kurser/program/grund/arkivarie--och-kulturarvsprogrammet](https://www.sh.se/program--kurser/program/grund/arkivarie--och-kulturarvsprogrammet) förk. SHW3 samt <https://www.sh.se/program--kurser/program/grund/kandidatprogram-i-liberal-arts> förk. SHW4.

• Uppsala universitet: <https://www.uu.se/utbildning/amne/abm> förk. UUW1 och <https://www.uu.se/institution/abm/utbildning/masterprogrammet-i-abm> förk. UUW2 samt <https://www.uu.se/utbildning/program/masterprogram-abm-arkivvetenskap> förk. UUW3.

³ Internationella studier visar att universitet i allt högre grad marknadsför utbildningar via webbsidor och sociala medier. Se häribland följande studier inklusive refererad litteratur: Froilan S. Labausa, Janine M. Pinca & Nancy E. Cruda, "Investigating Digital Marketing Strategies in Influencing Student Enrollment Decisions in Tertiary Education", *Canadian Journal of Business and Information Studies* 5:5 (2023), s. 119–133; Jemma Helen Oeppen Hill, "Logos, Ethos, Pathos and the Marketing of Higher Education", *Journal of Marketing for Higher Education* 30:1 (2020), s. 87–104; Kem Saichaie & Christopher C. Morpew, "What College and University Websites Reveal About the Purposes of Higher Education", *The Journal of Higher Education* 85:4 (2014), s. 499–530; Kurt Schimmel, Darlene Motley, Stanko Racic, Gayle Marco & Mark Eschenfelder, "The Importance of University Web Pages in Selecting a Higher Education Institution", *Research in Higher Education Journal* 9:1 (2010), s. 1–16.

munikationsinsatser, varvid avsändaren via just reklam kan samordna olika meddelanden för att nå mottagaren med ett enhetligt framställt budskap.⁴ Kommunikationsforskaren Gillian Dyer resonerar kring den klassiska definitionen av *reklam* som bestående av två grundelement: *information* och *argumentation*. För att konsumenterna ska välja en produkt eller tjänst räcker det alltså inte att enbart informera om dess existens; konsumenten måste också övertygas om att välja den.⁵ Säljarens övertalningsförsök kan anta många former, men Dyer betonar väckandet av mottagarens fantasi – att få denne att drömma. Konsumenten ska kunna föreställa sig äga det saluförda och med dess hjälp leva det liv som förknippas med produkten eller tjänsten. Som Dyer uttrycker det ”We don’t use a product for what it is; we identify with the result. The product can make us like the signifier [product user] in the ads.”⁶

Enligt detta perspektiv kan marknadsföringen av de arkivvetenskapliga utbildningarna förstås som ett sätt att ge presumtiva studenter en föreställning om sin framtid efter studierna. Utbildningen får gärna framstå som intresseväckande i sig, men den bör framför allt presenteras som ett attraktivt medel för att bli akademiskt och professionellt rustad, samt påvisas leda till ett arbetsliv med kvalificerade och meningsfulla arbetsuppgifter. Med stöd av utbildningsforskaren David Labaree kan dessa målsättningar preciseras i tre konkurrerande utbildningsmål som han identifierat i det amerikanska utbildningssystemet: *A. demokratisk jämlikhet* eller *medborgerlig bildning* som jag i min studie av högre utbildning väljer att kalla det (att rusta medborgare för ett informerat, kritiskt och etiskt ansvarsfullt deltagande i ett demokratiskt samhälle),⁷

⁴ Sedan 1989 har Integrated Marketing Communication (IMC) utvecklats till ett livaktigt forskningsfält där alla avsiktliga och oavsiktliga kommunikationsinsatser i samtliga kanaler analyseras för att förstå synergieffekter eller dissonans i avsändarens kommunikation med konsumenterna. Inom IMC betraktas reklam som den centrala planerade kommunikationsinsatsen, där det avsiktliga budskapet enhetliggörs. För en teoretisk analys av ICM som ingång till forskningsfältet, se Indrė Rimkienė, ”Integrated Marketing Communication: Theoretical Approach”, *Rural Development*, Proceedings, vol. 6, Book 1 (2013), s. 305–310.

⁵ Gillian Dyer, *Advertising as Communication*, Studies in Communication (London 1982), s. 6–7.

⁶ Dyer (1982), s. 187.

⁷ Labaree benämner det första målet som enbart demokratisk jämlikhet. Skolor ska främja allas lika möjligheter genom att rusta medborgare för deltagande i det demokratiska samhället. Se David F. Labaree, ”Public Goods, Private Goods: The American Struggle Over Educational Goals”, *Educational Research Journal*, 34:1 (1997), s. 42–46. I detta kapitel ligger dock betoningen på den *kunskap* med

B. *social effektivitet* (att producera kompetent arbetskraft för samhällets ekonomiska och funktionella behov), samt C. *social mobilitet* (att ge individer möjligheter till avancemang i status och karriär). De två första utbildningsmålen kan ses som *kollektiva nyttor* för samhället, medan det sista utgör en *individuell nytta* för den enskilda studenten.⁸ I analysen av hur de arkivvetenskapliga utbildningarna presenteras på webbplatserna blir det fördensskull centralt att undersöka hur dessa övergripande mål och nyttor artikuleras för att motivera studenter att söka utbildningarna. Annorlunda uttryckt handlar det om att analysera hur målen och nyttorna kodas i språkliga val – vad som lyfts fram och hur stoffet struktureras, samt vilka nyckelbegrepp och värdeladdade formuleringar som används.

Lärosätens marknadsföring av arkivvetenskapliga utbildningar har hittills inte varit föremål för några studier, även om kinesiska och kanadensiska studenters drivkrafter att välja ämnet har undersökts.⁹ Forskningen har i stället fokuserat på den arkivvetenskapliga disciplinens etablering och utveckling inom högre utbildning från 1900-talets andra hälft. I anglosaxiska länder, där engelskans *archive* huvudsakligen förknippas med historiska arkiv, har utbildningar i *Archival Science* eller *Archival Studies* traditionellt åtskilts från utbildningar i proaktiv *Records Management* (dokumenthantering). I dessa länder, liksom i andra präglade av en liknande tradition, är det först på senare tid som även dokumenthantering börjat vinna insteg i arkivvetenskapliga utbildningar. Det är ett skifte i vilket arkivvetenskap kommit att omfatta inte bara kulturarvsforskning utan även informations- och systemvetenskap.¹⁰

vilken akademiska utbildningar ska uppnå demokratisk jämlikhet, varvid detta utbildningsmål mer centreras kring medborglig bildning. Begreppet *medborglig bildning* är i sig ett livaktigt forskningsfält med flera begreppstraditioner. Här nöjer jag mig med att betrakta medborglig bildning som en kompetens i enlighet med ovanstående definition.

⁸ Se begreppens bestämning, ideologiska bakgrund och utveckling i Labaree (1997), s. 39–81.

⁹ Se motiven till studenters val att studera arkivvetenskap i Hongkong och British Columbia i Tracy Chui Wan Ng, K.W. Chiu Dickson & Kwan King Li, "Motivations of Choosing Archival Studies as Major in the iSchools: Viewpoint between Two Universities across the Pacific Ocean", *Library hi tech* 40:5 (2022), s. 1483–1496.

¹⁰ För några sentida internationella studier av den arkivvetenskapliga disciplinens formering via högskoleutbildningar, se Victoria L. Lemieux & Richard Marciano, "Teaching Computational Archival Science: Context, Pedagogy, and Future Directions." *Information research* 30. iConf (2025), s. 301–318; Naya Sucha-xaya, "Uncolonized Thailand: A Historical Perspective on Modern Thai Archival Education" *Philippine Journal of Librarianship and Information Studies* 34:2 (2023), s. 7–23; Jane Zhang

För nordiskt vidkommande har Annelie Sundqvist nyligen analyserat huruvida en gemensam modell för arkivvetenskaplig utbildning existerar. Sundqvist granskning visar att vissa lärosäten i Norden erbjuder *arkivvetenskap*, eller mer praktiskt orienterad *arkivkunskap*, som ämnesprogram respektive som fristående helårs- eller helterminskurser (i Sverige GU och KAU), medan andra kombinerar disciplinen med andra ämnen i studieprogram med inriktning mot informations- och samhällsvetenskap eller humaniora (i Sverige MIUN och SH) alternativt integrerar disciplinen i tvärvetenskapliga arkiv-, bibliotek- och museivetenskapliga studieprogram (så kallade ABM-program som i Sverige ges vid LU och UU). I samtliga utbildningar ges arkivvetenskap på grundläggande och/eller avancerad nivå om minst 60 högskolepoäng, vilket motsvarar den utbildningsnivå som vanligen efterfrågas vid anställning som arkivarie. Vidare identifierar Sundqvist att de arkivvetenskapliga utbildningarna i Norden uppvisar en påtaglig bredd och kan indelas i tre utbildningsregimer med fokus på informationsstyrning (i Sverige MIUN), arkivtillgänglighet (i Sverige GU, KAU och SH) eller på arkiv som kulturarv (i Sverige LU och UU). Sammantaget konstaterar således Sundqvist att det existerar flera nordiska utbildningsmodeller snarare än en enhetlig.¹¹

Trots att arkivvetenskap är en relativt ung akademisk disciplin uppvisar ämnet alltså en betydande tematisk bredd, både internationellt och i Sverige. Och i ljuset av teorier om marknadsföringskommunikation skulle variationen bland de erbjudna utbildningarna även kunna förstås

& Alex H. Poole, "Exploring the Current State of North American Graduate Archival Education", *The American Archivist* 85:2 (2022), s. 638–677; Kwan King Li & K.W. Chiu Dickson, "A Worldwide Quantitative Review of the iSchools' Archival Education." *Library hi tech* 40:5 (2022), s. 1497–1518; Alex H. Poole & Ashley Todd-Diaz, "Nailing Jelly to the Wall: Teaching Technology in North American Graduate Archival Education Programs." *Proceedings of the Association for Information Science and Technology* 59:1 (2022), s. 262–275; Edward Benoit & Donald C. Force, "One Size Does Not Fit All: Graduate Archival Education in the Twenty-First Century.", *The American archivist* 82:1 (2019), s. 24–52; Anne J. Gilliland, "Building the Scholarly Base of a Field: Reflections on 8 Years of the Archival Education and Research Initiative (AERI)." *Preservation, digital technology & culture* 45:1 (2016), s. 27–31; Donald C. Force & Jane Zhang, "Knowledge Discovery from within: An Examination of Records Management and Electronic Records Management Syllabi." *Records management journal* 26:3 (2016), s. 259–278.

¹¹ Annelie Sundqvist, "Archival education in a Nordic context", i Greg Bak & Marianne Rostgaard (red.), *The Nordic Model of Digital Archiving* (London 2023), s. 251–272; Se även en tidigare beskrivning av kännetecknen hos skandinaviska arkivvetenskapliga utbildningar i Jari Lybeck, "Archival Education in Scandinavia", *Archival Science* 3 (2003), s. 97–116.

som uttryck för medvetna positioneringar, i vilka universiteten och högskolorna betonar skilda utbildningsmål och utbildningsnyttor. Mångfalden inom arkivvetenskapen utgör därför en central premis att beakta i analysen av hur utbildningarna saluförs på de svenska lärosätena.

Webbplatsernas marknadsföring av ämnet och utbildningarna

De svenska lärosätena har i regel minst två webbsidor som presenterar den arkivvetenskapliga utbildningen. Oftast uppdelas utbildningssidorna i *ämnessidor* och i *program-* respektive *kurssidor*. Göteborgs universitet har däremot bara en kurssida för arkivvetenskap.¹²

Ämnessidornas huvudsakliga syfte är att presentera ämnet. De ger disciplinen en specifik innebörd och inriktning. Program- eller kurssidorna är för sin del platsen där de arkivvetenskapliga utbildningarnas unika upplägg, utformning och nytta framhålls. Studenter möter följaktligen två olika typer av marknadsföring, varför de två kategorierna av webbsidor – med deras strukturer, nyckelbegrepp och värdeladdade formuleringar – nedan behandlas var för sig.

Ämnessidorna

Lärosätenas ämnessidor är generellt uppbyggda kring kortare presentationstexter. Endast ämnessidorna på Lunds universitet, Södertörns högskola och Uppsala universitet innehåller fotografier. Dessa bilder saknar dock tydlig koppling till ämnet arkivvetenskap och visar i stället motiv som datorer, läsplattor, bibliotek eller ett konstföremål i form av ett snäckskalskepp.¹³ Den dominerande rubriceringen av disciplinen är *arkivvetenskap*. Mittuniversitetets ämnessida avser emellertid *arkiv- och informationsvetenskap*, vilket signalerar en orientering mot informations-teknologi, medan Karlstads universitets ämnessida använder termen

¹² Se de aktuella webbsidorna i fotnot nr 2 ovan.

¹³ Se LUW4; SHW1; UUW3. Lunds universitet har även en annan mycket kort ämnessida för arkivvetenskap på LUW3 som refererar till den mer omfattande sidan.

arkivkunskap, som snarare markerar en mer praktisknära inriktning.¹⁴ Dessa lärosäten betonar därmed att de gör delvis andra ämnesbestämningar än övriga lärosäten.

När det gäller de sätt på vilka ämnessidorna förklarar och marknadsför ämnet kan vidare tre strategier urskiljas. Den första är en konfrontativ strategi där fördomar om ämnet bemöts. Den andra är en undervisningsnära strategi där ämnet knyts till lärandemålen och utbildningens fördelar. Slutligen är den tredje en lärosätespositionerande strategi där ämnet relateras till lärosätets unika kvalifikationer. Tillsammans med ämnesbenämningarna blir dessa strategier talande för hur ämnet och dess värde konstrueras.

Den första konfrontativa strategin framträder på Karlstads universitets och Södertörns högskolas ämnessidor. Här utmanas seglivade föreställningar om arkiv som något förlegat och ointressant genom att arkivens bestående aktualitet och samhällsnytta framlyfts, varmed även disciplinens nytta understryks. Detta kan tydligast ses i följande formuleringar:

Varför läsa Arkivkunskap? [KAU]

Många kanske föreställer sig att arkivtjänst kommer att försvinna i det informations- och kunskapssamhälle som nu växer fram? Så är inte fallet, tvärtom blir arkiv- och dokumenthantering allt viktigare som instrument att hantera växande informationsmängder. Den moderna arkivtjänstens viktigaste utmaning blir att bidra med styrinstrument i den process som leder till att arkiv bildas hos myndigheter, företag och organisationer.¹⁵

Arkivvetenskap [SH]

[...] Arkivvetenskap är ett ungt högskoleämne som är nära kopplat till yrkesutbildningen till arkivarie. Sedan gammalt har arkivarieyrket legat nära historieämnet och många grundläggande tankar om hur arkiv ska ordnas har hämtats därifrån, samtidigt som den nya tekniken har en viktig roll i ämnet.

I ordböckerna beskrivs ordet arkiv som ”en samling dokument och handlingar”. Kanske inte den mest lockande beskrivningen, men ett arkiv sjuder av liv och kan många gånger berätta vår historia från vitt skilda vinklar och vrår.¹⁶

¹⁴ Se MIUNW1; KAUW1.

¹⁵ KAUW1.

¹⁶ SHW1.

Karlstads universitet rubricerar sin ämnessida med en fråga om varför ämnet arkivkunskap är värt att studera. Ämnessidan förklarar sedan att arkivtjänsten – det vill säga de som arbetar med arkiv i organisationer – inte har spelat ut sin roll, utan att ”arkiv- och dokumenthantering” tvärtom kommer att bli ”allt viktigare som instrument för att hantera växande informationsmängder”. Den som väljer att läsa arkivkunskap underförstås därför få en praktiskt tillämpbar kompetens som är eftertraktad på arbetsmarknaden, då ämnet syftar till att ”bidra med styrinstrument i den process som leder till att arkiv bildas” inom såväl myndigheter, företag som andra typer av organisationer. Även ämnessidan på Södertörns högskola presenterar ämnet genom att beröra arkivvetenskapens rötter i ”yrkesutbildningen till arkivarie” och i ”historieämnet”, men lyfter samtidigt fram att ”den nya tekniken” har utvecklat disciplinen.¹⁷ Här nyanteras också ordböckernas snäva definition av *arkiv* genom formuleringar som att ”arkiv sjuder av liv” och kan ”berätta vår historia från vitt skilda vinklar och vrår”, vilket antyder spännande möjligheter till både arbete och forskning i arkiven. I båda fallen överskrids således bilden av arkiv som en passiv rest från det förflutna, när ämnet – oavsett om det hänvisas till som fackmannamässigt förankrad arkivkunskap eller akademiskt förankrad arkivvetenskap – tecknas som modernt, vitalt och outhärligt: både för att förstå det som varit och för att möta samtidens krav.

På Lunds universitets och Uppsala universitets ämnessidor blir däremot den undervisningsnära strategin tydlig, eftersom ämnet här presenteras via kunskapsmålen och fördelarna med att välja den arkivvetenskapliga inriktningen på de tvärvetenskapliga ABM-programmen. Dessa ämnessidor fungerar därmed i praktiken som arkivvetenskapliga kursbeskrivningar:

¹⁷ Se även SHW1 i sin helhet där digitalisering omskrivs.

Utbildningsutbud [LU]

Arkivvetenskap

Ämnet arkivvetenskap riktar sig till dig som är intresserad av att hantera, bevara och strukturera information för framtida bruk och som vill jobba som arkivarie inom olika institutioner och myndigheter.

Inom ämnet studerar du arkivens roll i dåtid, nutid och framtid. Du får kunskap om hur dokumentation hanteras inom olika organisationer och hur utvecklingen för olika sätt att dokumentera har sett ut. Du får lära dig att strukturera, värdera och välja ut vilka dokument som ska sparas för framtiden, såväl analoga som digitala. Ämnet innehåller dessutom arkivjuridik och pedagogik för att du ska få kunskap om hur du bäst hjälper både allmänheten och myndigheter att söka information i olika arkiv.¹⁸

Masterprogram i ABM – Arkivvetenskap 120 hp [UU]

Om programmet

[...] Arkivvetenskap är ett växande område och de kunskaper som ämnet förmedlar efterfrågas allt mer i dagens informationssamhälle. På den arkivvetenskapliga inriktningen lär du dig om både traditionell pappersbaserad arkivhantering och hantering av moderna digitala arkiv. Utbildningen ger även fördjupade juridiska och pedagogiska perspektiv på arkivsektorn och dess roll i samhället.¹⁹

Ämnessidorna vid Lunds och Uppsala universitet beskriver, i likhet med de föregående, ämnet genom att utgå från samhällsbehoven och arkivariens yrkesroll. Därefter läggs dock emphasis vid de kompetenser som utbildningen ger studenten. På Lunds universitets ämnessida betonas arkivens plats i ett historiskt kontinuum av ”dåtid, nutid och framtid”. Arkivvetenskapen framställs i och med det som en garant för samhällets kontinuitet och kollektiva minne, när studenten förväntas lära sig att ”hantera, bevara och strukturera information för framtida bruk” och att ge rättslig och pedagogisk service till allmänheten och myndigheter vid återfinnandet av information. På Uppsala universitets ämnessida, för den arkivvetenskapliga inriktningen, betonas i stället disciplinens framtidsorientering genom att ämnet beskrivs som ”ett växande område”. Här understryks att dagens informationssamhälle efterfrågar kunskap i såväl

¹⁸ LUW4.

¹⁹ UUW3.

”traditionell pappersbaserad arkivhantering” som i ”moderna digitala arkiv” och ”digitala dokumenthanteringssystem”, liksom i ”fördjupade juridiska och pedagogiska perspektiv”, vilket gör att arkivvetenskapen framträder som en expansiv disciplin i förändring.

Den tredje lärosätesspositionerande strategin används slutligen av Mittuniversitetet på ämnessidan för arkiv- och informationsvetenskap. Genom att sammankoppla dagens omfattande informationsproduktion med lärosätets mångåriga utbildning och forskning på området, positioneras här ämnet som både högaktuellt och unikt i det svenska universitetslandskapet:

Arkiv- och informationsvetenskap

Dagligen produceras mängder med information i form av text, ljud och bild. Det förutsätter att det finns ett bra och strukturerat sätt för att lagra informationen så att den blir lättillgänglig och korrekt. [...] Mittuniversitetet har bedrivit utbildning och forskning inom arkiv- och informationsvetenskap sedan slutet av 1980-talet. Som enda universitetet med fokus på arkiv får du hos oss kunskap inom arkivinformatiken och arkivens uppkomst, hantering, organisering och användningsområde, samt dess påverkan och betydelse för organisationer, individer och samhälle.²⁰

På ämnessidan integrerar således Mittuniversitetet sig självt i presentationen av arkiv- och informationsvetenskapen. Ämnets informationsvetenskapliga orientering markeras genom den inledande formuleringen av information som bestående av ”text, ljud och bild”, vilket i sin tur förutsätter förtrogenhet med tekniska lösningar för att på ett ”bra och strukturerat sätt” kunna ”lagra informationen så att den blir lättillgänglig och korrekt”. Det är dock värt att uppmärksamma att flera av de andra kompetenserna som lärosätet erbjuder i ämnet – exempelvis kunskap om ”arkivinformatiken och arkivens uppkomst, hantering, organisering och användningsområde” samt om hur arkiven påverkar organisationer, individer och samhälle – påminner om dem som övriga lärosäten använder i sina beskrivningar av arkivvetenskapen. Sådana överensstämmelser gör att Mittuniversitetets påstående om att vara det ”enda universitet

²⁰ MIUNWL.

med fokus på arkiv” framstår som mer positionerande än innehållsligt särskiljande. Mer träffande vore det i stället att lyfta lärosätet som det enda som specialiserat ämnet mot informationssystem.

Trots att lärosätena på ämnessidorna ger arkivvetenskapen olika ämnesbestämningar och inriktningar samt använder skilda strategier i marknadsföringen av disciplinen, framträder alltså en gemensam kärna i hur ämnet beskrivs. Lärosätena understryker samstämmigt att ämnets övergripande funktion är att möjliggöra ordnande, bevarande och återanvändning av historisk och samtida information. Det innebär att relativt enhetliga uppfattningar om arkivvetenskapens *tillämpning* kommuniceras på ämnessidorna, samtidigt som lärosätena sätter sin prägel på disciplinens mer precisa innehåll – en profilering som blir än tydligare på program- och kurssidornas beskrivningar av de arkivvetenskapliga utbildningarna.

Program- och kurssidorna

Program- och kurssidorna är generellt mer komplexa och mångfaceterade än de stramare ämnessidorna. Mellan lärosätena är det inte bara innehållet utan även omfattningen av text-, bild- och filmmaterial som varierar. På Mittuniversitetets och Södertörns högskolas programsidor förekommer fotografier med leende personer och/eller arkivhyllor, medan Uppsala universitets två ABM-programsidor antingen visar ett fotografi med bokhyllor eller en kort film där en lärare presenterar programmet.²¹ Lunds universitets ABM-programsida länkar till studentporträtt i text och bild, och även på Mittuniversitetets och Södertörns högskolas programsidor finns undersidor med korta filmer där studenter berättar om sina erfarenheter från de arkivvetenskapliga programmen.²² Göteborgs och Karlstads universitet, som saknar arkivvetenskapliga program, har däremot mer kortfattade kurssidor utan bilder.²³

²¹ MIUNW2; SHW2, SHW3 och SHW4; U UW1 och U UW2.

²² LUW1 och LUW2; MIUNW2; SHW2, SHW3 och SHW4. För en experimentell studie om betydelsen av dessa typer av filmer i marknadsföringen av studieprogram, se Mario Cassar & Albert Caruana, "Attracting International Student Applications to a University Website: The Role of Story-Based Content and Gender in Improving Stickiness", *Journal of Marketing for Higher Education*, 33:1 (2023), s. 79–96.

²³ GUW; KAUW2 och KAUW3.

Till de mest omfattande programsidorna hör således Södertörns högskola, där arkivvetenskap, utöver enskilda kurser, kan läsas inom tre kandidatprogram om 180 högskolepoäng som ges på campus och på helfart. Av dessa utgör emellertid arkivvetenskapen den obligatoriska kärnan i enbart två kandidatprogram, vilka jag därför har valt att analysera närmare.²⁴ På dessa programsidor framgår att studenten kan välja att kombinera sin yrkesutbildning som arkivarie med antingen en samhällsvetenskaplig eller en humanistisk inriktning:

Arkivarie- och informationsförvaltningsprogrammet

Har du ett intresse för att hitta och samla information? Arkivarie- och informationsprogrammet ger dig kunskap och verktyg för att arbeta med bevarandet och hanteringen av information. Programmets utformning förbereder dig för arkivarieyrket och ger dig särskild kompetens i ett av följande huvudområden – företagsekonomi, journalistik eller statsvetenskap.²⁵

Arkivarie- och kulturarvsprogrammet

I dagens informationssamhälle finns ett stort behov av utbildade arkivarier. På Arkivarie- och kulturarvsprogrammet väljer du en av följande inriktningar som breddningsämne: arkeologi, etnologi, historia, idéhistoria, konstvetenskap eller religions-vetenskap. Genom val av inriktning kan du kombinera ditt intresse med yrkesförberedande kunskaper.²⁶

I dessa programbeskrivningar argumenteras följaktligen för att studenten kan skräddarsy sin utbildning. Arkivarie- och informationsförvaltningsprogrammet framställs som särskilt lämpat för den med intresse för arkivarieyrket – beskrivet i termer av att ”hitta och samla information” – och som därför behöver ”kunskap och verktyg” för att kunna arbeta med professionell informationsförvaltning. Av den anledningen poängteras också värdet av kompetens inom ett samhällsvetenskapligt breddningsämne. Även Arkivarie- och kulturarvsprogrammet inleds med en hänvisning till yrket genom att framhålla att ”dagens informationssamhälle” behöver ”utbildade arkivarier”, men övergår sedan till att studenten kan kombinera de yrkesförberedande kunskaperna med sitt intresse för

²⁴ Det tredje är Kandidatprogrammet i Liberal Arts som har arkivvetenskap som möjligt tillval. Se SHW4.

²⁵ SHW2.

²⁶ SHW3.

ett humanistiskt breddningsämne.²⁷ I detta program fungerar således det humanistiska ämnet – snarare än arkivarieyrket – som det primära lockbetet. Samma typer av motiveringar syns även på de underliggande programsidorna med rubriken ”Varför programmet?”, även om bägge programmen där dessutom legitimeras genom återopandet av arkivvetenskapens och arkivarieyrkets betydelse för demokratin ”genom skapandet och upprätthållandet av ett transparent informationssamhälle”.²⁸

På Mittuniversitetets webbplats är det inte tillvalsämnena som står i fokus för studentens val av utbildning, utan intresset för att utveckla samhällets digitala informationsförvaltning. Arkiv- och informationsvetenskap erbjuds här på tre grundkurser (på A-, B- och C-nivå) och inom ramen för två program på avancerad nivå.²⁹ Av dessa program är det dock endast magisterprogrammet i arkiv- och informationsvetenskap som har ämnet som obligatorisk huvuddel, varför analysen nedan koncentreras till detta program.³⁰ Magisterprogrammet omfattar 60 högskolepoäng och ges på helfart och på distans. Programsidan introduceras med följande:

Magisterprogram i arkiv- och informationsvetenskap, 60 hp

Vill du fördjupa din kompetens i styrning av digital informations-förvaltning? Med den snabba teknikutvecklingen behövs ny kompetens för att förvalta viktiga informationsresurser i organisationer. Det kan gälla information som är kritisk för den egna verksamheten av juridiska skäl, men också för att säkerställa transparens och möjliggöra ansvarsutkrävande, vilket är en demokratisk rättighet. Programmet ger dig kunskaperna för att jobba strategiskt med informationsförvaltning och utveckla processer och metoder för att säkerställa att en organisation har långsiktig tillgång till pålitlig och verksamhetskritisk information.³¹

Det är värt att notera att programbeskrivningen inte i första hand lockar studenten med möjligheten att bli arkivarie. Snarare framhävs ett intresse

²⁷ Att peka på studentens möjlighet att skräddarsy sin utbildning och följa sitt intresse utgör enligt Oppen Hill känslomässiga patos-argument i marknadsföringen av universitetsutbildningar. Oppen Hill (2020), s. 97.

²⁸ Se undersidan ”Varför programmet?” på SHW2 och SHW3.

²⁹ Se MIUNW1.

³⁰ Det andra är Master-/Magisterprogram i hållbar informationsförsörjning (MIUNW3), där ämnet kan väljas som inriktning.

³¹ MIUNW2.

för att lära sig ”utveckla processer och metoder” inom ”styrningen av digital informationsförvaltning”, vilka är relevanta kompetenser för flera yrkeskategorier med strategiskt ansvar för information inom organisationer (såsom strateger, utvecklare och säkerhetsexperten utöver arkivarier). Mittuniversitetets program motiveras således genom en dubbel argumentation: dels betonas individens möjlighet till kompetensutveckling på avancerad nivå, dels lyfts samhällets behov av expertis i förvaltandet av information som behövs för ansvarsutkrävande. Genom att både här och längre ned på sidan hänvisa till ”den snabba teknikutvecklingen” och till behovet av att säkerställa en ”långsiktig tillgång till pålitlig och verksamhetskritisk information”, framställs den informationsteknologiska utbildningen därmed som ett svar på samtidens organisatoriska och demokratiska utmaningar.³²

Vid Lunds respektive Uppsala universitet förskjuts i stället fokus från den digitala informationsförvaltningen till ABM-fältets tvärvetenskapliga verksamhetsområde, då universiteten inte erbjuder arkivvetenskap som fristående ämne. Båda masterprogrammen i ABM ges på campus och på helfart och omfattar 120 högskolepoäng, varav en till två delkurser per termin ägnas åt arkivvetenskap för de studenter som väljer denna inriktning. Programsidorna riktar sig följaktligen till studenter på samtliga ämnesinriktningar och inleds:

Masterprogram i ABM [LU]

Beskrivning

Masterprogrammet i ABM vänder sig till dig som är intresserad av att arbeta inom arkiv, bibliotek, museer eller näraliggande kultur- och forskningsverksamheter. [...] Utbildningen fokuserar på kunskapsproduktion och den kommunikation som sker i arkiv, bibliotek och museer och som syftar till att göra olika slags information och kultur tillgänglig för målgrupper med skilda förutsättningar, önskemål och behov.³³

³² Se MIUNW2 i sin helhet. Att visa på detaljerad kännedomen om vad arbetsgivare efterfrågar hör enligt Oppen Hill till trovärdighetsstärkande etos-argument i marknadsföringen av universitetsutbildningar. Oppen Hill (2020), s. 96. Det har även belagts att kanadensiska studenter väljer att läsa arkivvetenskap för att säkra anställning på arbetsmarknaden. Se Ng, Chiu & Li (2022), s. 1491–1492.

³³ LUW2.

ABM [UU]

ABM är en förkortning för arkiv, bibliotek och museer [...] ABM-ämnenas gemensamma kärna är studiet av informationsprocesser. [...] För den som önskar en omfattande teoretisk och praktisk utbildning inom dessa områden rekommenderas Masterprogrammet i ABM. Detta utbildningsprogram fokuserar både det som förenar och skiljer de tre ämnena genom att det består av en blandning av ABM-gemensamma och ämnesspecifika kursmoment. [...] ³⁴

Lunds universitets programsida vill attrahera den student som är ”intresserad av att arbeta inom arkiv, bibliotek och museer eller närliggande kultur- och forskningsverksamheter”. Samtidigt legitimeras utbildningen genom dess koppling till ABM-fältets övergripande samhällsuppdrag: att möjliggöra ”kunskapsproduktion och kommunikation” samt att göra ”information och kultur tillgänglig” för målgrupper med varierande ”föresattningar, önskemål och behov”. Uppsala universitets programsida rekommenderar i sin tur sin utbildning till den student som söker en ”omfattande teoretisk och praktisk utbildning” inom ABM-ämnenas gemensamma fokus på ”studiet av informationsprocesser”. Här lyfts också fältets interna komplexitet fram genom betoning på skillnader och överlappningar mellan arkiv, bibliotek och museer. Båda lärosätena berättigar således sina utbildningar genom att framhålla att de både är tvärvetenskapliga och professionsinriktade, men gör så med olika tonvikt. För medan Lunds universitets programsida särskilt anför tillgängliggörande på den utomakademiska arbetsmarknaden, diskuterar Uppsala universitets programsida snarare komplexiteten inom ABM-ämnenas forskningsfält. ³⁵

Vänds blicken mot de arkivvetenskapliga kurssidorna på Göteborgs och Karlstads universitet är dessa som nämnts mer koncisa än de tidigare berörda programsidorna. Vid Göteborgs universitet kan arkivvetenskap läsas som en kurs om 60 högskolepoäng, medan Karlstads universitet erbjuder två kurser i arkivkunskap om 30 högskolepoäng vardera. Bägge

³⁴ UUW1.

³⁵ Se LUW2 och UUW1 i sin helhet. Att kinesiska och kanadensiska studenter som väljer att läsa arkivvetenskap ofta gör det utifrån ett bredare intresse för ABM-området framgår i Ng, Chiu & Li (2022), s. 1490.

lärosätena ger sina kurser på grundläggande nivå och på campus, med den skillnaden att Göteborgs universitet erbjuder sin kurs på helfart medan Karlstads universitet ger sina på halvfart. Göteborgs universitets kurssida och den första av Karlstads universitets kurssidor formuleras i sin helhet:

Arkivvetenskap 60 hp [GU]

Om utbildningen

Med denna kurs får du kunskaper dels om arkivverksamhetens uppkomst och organisation, dels insikter i dess sammanhang och roll i samhället. Du möter också metoder och teorier som arkivarien använder, inte minst digital informationshantering. I kursen ingår praktik, där du under handledning får arbeta med olika arkivarieuppgifter. Dina förvärvade kunskaper tillämpar du slutligen i ett självständigt arbete.³⁶

Arkivkunskap I 30.0 HP [KAU]

Kursen syftar bl a till att ge grundläggande kunskaper i arkivteori och terminologi, arkivlagstiftning rörande skilda samhällssektorer, modern dokumenthanteringsteknik, praktisk arkivvård såsom förvaringsmetoder m m. Kursen skall också ge kännedom om arkivens innehåll. Praktik/specialarbete ingår.

Kursen vänder sig främst till studerande och yrkesverksamma som avser att ägna sig åt arkivverksamhet eller arkivforskning inom alla samhäll[s]ektorer (statlig, kommunal, landstingskommunal och enskild).³⁷

På Göteborgs universitets kurssida ges inga explicita argument för varför studenten bör välja kursen i arkivvetenskap eller hur kursen svarar mot samhälleliga behov. Karriärmöjligheter antyds dock indirekt genom betoningen på kursens centrala delar. Studenten uppges få kunskap om ”arkivverksamhetens uppkomst och organisering”, insikter om ”dess sammanhang och roll i samhället” samt möjlighet att under praktik möta ”metoder och teorier som arkivarier använder” och ”arbeta med olika arkivarieuppgifter” som ”digital informationshantering”.³⁸ Karlstads universitet kurssida har ett liknande fokus på kursmålen och framhåller

³⁶ GUW.

³⁷ KAUW2. Min rättning av stavningen.

³⁸ Att utförligt beskriva utbildningsmoment och erbjuda arbetsmarknadskontakter via praktik utgör enligt Oppen Hill faktabaserade logos-argument i marknadsföringen av universitetsutbildningar. Oppen Hill (2020), s. 94–96.

att studenten förväntas förvärva kunskaper i "arkivlagstiftning", "modern dokumenthanteringsteknik" och "arkivvård". Men på samma gång markeras kopplingen till arbetslivet tydligare här, eftersom kursen uttryckligen riktar sig till "studerande och yrkesverksamma som avser att ägna sig åt arkivverksamhet eller arkivforskning" inom alla samhällssektorer – även om argumentationen i övrigt förblir återhållsam.³⁹ Bägge kurssidorna framträder därmed som mer neutrala beskrivningar av vad utbildningarna inbegriper i förhållande till de längre programsidornas mer aktiva positionering. Dessutom framstår de som mindre säljorienterade än ämnessidorna på Lunds och Uppsala universitet, vilka i realiteten också kunde ses fungera som just kursbeskrivningar.⁴⁰

Lärosätenas program- och kurssidor har alltså varierande utformningar och marknadsför delvis skilda nyttor med utbildningarna. Rekryteringsargumenten bygger på att arkivverksamhet och angränsande ämnesområden poängteras vara intresseväckande, att arbetsmarknadens behov av arkivarier och informationsförvaltare lyfts fram, att ABM-fältets möjligheter betonas eller att kursinnehållet redogörs för på ett sakligt sätt. På så vis profilerar lärosätena samtidigt vad arkivvetenskap *är* och *bör vara* utifrån sina institutionella kontexter.

Kommunicerade förställningar om arkivvetenskapen

Analysen av den svenska arkivvetenskapens ämnesrepresentation och marknadsföring visar följaktligen på en sammansatt bild där lärosätenas utbildningssidor både presenterar och saluför ämnet på varierande sätt. Men trots skilda strategier vid presenterandet av ämnet förenas alla lärosäten med ämnessidor i beskrivningen av disciplinens kärna, nämligen i synen på ämnets övergripande tillämpning i möjliggörandet av ordnande, bevarande och återanvändning av historisk och samtida information. Därigenom tillskrivs arkiven och de som arbetar med arkivinformation

³⁹ Se även KAUW3 som är kurssidan för Arkivkunskap II, där samma mönster gör sig gällande.

⁴⁰ Jämför s. 131–133 ovan.

en såväl praktiskt som strategiskt betydelsefull roll i samhället. Ändå blir det märkbart att webbsidornas strukturering, deras nyckelbegrepp och värdeladdade formuleringar styr föreställningarna om ämnet i delvis olika riktningar, något som framträder än tydligare i saluföringen av de arkivvetenskapliga utbildningarna på program- och kurssidorna. Här marknadsförs omväxlande utbildningarna genom att arkivverksamhet och angränsande ämnen framställs som intresseväckande, genom hänvisning till arbetsmarknadens behov av styrning inom arkiv- och dokumenthantering, genom att utbildningarna beskrivs som förberedande för informationssamhällets utmaningar eller genom ett mer strikt fokus på kursinnehållets teman och moment.

Utifrån ovanstående analys presenteras därmed arkivvetenskap vid Göteborgs universitet respektive arkivkunskap vid Karlstads universitet med tonvikt på grundläggande arkivteori och praktiska yrkeskunskaper. Också vid Södertörns högskola kopplas arkivvetenskap starkt till arkivariens yrkesidentitet, men här ges ämnet även en samhällsvetenskaplig eller humanistisk programinramning. Slutligen framhålls arkivvetenskap vid Lunds och Uppsala universitet främst som en del av ABM-fältets informationsprocesser, medan arkiv- och informationsvetenskap vid Mittuniversitetet förknippas med digital informationsförvaltning och teknisk expertis.

Om presentationen av lärosätenas arkivvetenskapliga utbildningar dessutom tolkas i relation till de av David Labaree inspirerade utbildningsmålen och utbildningsnyttorna, framträder tydliga skillnader i hur dessa mål och nyttor artikuleras. Lärosätena kan också utifrån sina webbtexTERS struktur, nyckelbegrepp och värdeladdade formuleringar bedömas förhålla sig till utbildningsmålen och utbildningsnyttorna med olika styrka, vilket schematiseras i Tabell 1.

Tabell 1

*Arkivvetenskapliga utbildningssidors förhållning till mål och nyttor
insp. av Labarees typologi*

Lärosäte	Medborgerlig bildning (Kollektiv nytta)	Social effektivitet (Kollektiv nytta)	Social mobilitet (Individuell nytta)
GU	Begränsat	Medel	Medel
KAU	Begränsat	Medel	Starkt
LU	Starkt	Medel	Starkt
MIUN	Medel	Starkt	Starkt
SH	Medel	Medel	Starkt
UU	Starkt	Medel	Starkt

Källa: GUW, KAUW1–3, LUW1–4, MIUNW1–3, SHW1–4, UUW1–3, inklusive ev. undersidor.

Anm.: Bedömningarna *Begränsat*, *Medel* och *Starkt* anger hur intensivt respektive utbildningsmål artikuleras i webbtexternas utformning och marknadsföring, baserat på en kvalitativ kodning av struktur, nyckelbegrepp och värdeladdade formuleringar. Bedömningarna är analytiska sammanfattningar.

Om det första *kollektivt nyttiga* utbildningsmålet, *medborgerlig bildning*, förstås som kompetens vilken rustar medborgare för informerat, kritiskt och ansvarsfullt deltagande i ett demokratiskt samhälle, förhåller sig masterprogrammen vid Lunds och Uppsala universitet starkast till detta mål. Anledningen är att dessa utbildningar på avancerad nivå integrerar arkivvetenskap med biblioteks- och museivetenskap för att ge studenterna en tvärvetenskaplig förståelse av processer rörande offentlig information och kulturförmedling, liksom av dessas betydelse för demokratin. Även Mittuniversitetets magisterprogram i arkiv- och informationsvetenskap bidrar till detta mål, om än inte lika utpräglat, via sin informationsvetenskapliga ämnesorientering. Detsamma gäller Södertörns högskolas arkivvetenskapliga kandidatprogram, där ämnet kombineras med samhällsvetenskapliga eller humanistiska discipliner

som breddar studenternas kompetens på grundnivå. Göteborgs och Karlstads universitet, vilka inte erbjuder arkivvetenskapliga program utan enbart fristående kurser i ämnet, relaterar däremot mindre till målet med sina mindre omfattande grundutbildningar (även om studenter vid Göteborgs universitet formellt behöver ha läst 60 högskolepoäng för att kunna söka kursen i arkivvetenskap).

När det gäller det andra *kollektivt nyttiga* utbildningsmålet, *social effektivitet*, vilket innebär att producera kompetent arbetskraft för samhällets ekonomiska och funktionella behov, förhåller sig i stället Mittuniversitetets magisterprogram starkast till detta mål. Detta beror på att utbildningen uttryckligen riktas mot styrning och strategiskt utvecklingsarbete beträffande verksamhetskritisk information, vilket är kompetenser och tekniskt kunnande som efterfrågas av flera yrkeskategorier med ansvar för informationsresurser i samhället – däribland strateger, utvecklare och säkerhetsexperter utöver arkivarier. Programmet är dessutom forskningsförberedande. Övriga lärosätens utbildningar relaterar också till målet, men avgränsas mer till samhällets efterfrågan på utbildade arkivarier. Göteborgs och Karlstads universitets utbildningar betonar arkivariens samhällsnyttiga yrkeskunskaper, varvid Karlstads universitet även poängterar att den moderna arkivtjänsten bidrar med styrinstrument när arkiv bildas. Liknande aspekter artikuleras vid Södertörns högskola, där kandidatprogrammen kopplar arkivariens arbete till demokratins behov av transparens. På Lunds och Uppsala universitet knyts i stället arkivariens arbete till yrkets kulturförmedlande funktion inom ABM-fältets verksamhetsområde, samt till forskning inom kulturarv.

Det *individuellt nyttiga* tredje utbildningsmålet, *social mobilitet*, som innebär att möjliggöra för individen att avancera i status och karriär, är i sin tur ett mål som merparten av de arkivvetenskapliga utbildningarna förhåller sig till på ett starkt sätt. Vid Karlstads universitet uttrycks detta genom att kursen riktas till både studerande och yrkesverksamma med ambitioner inom arkivverksamhet, vilket signalerar såväl inträde som avancemang inom yrkesfältet. Likaså knyter Södertörns högskola tydligt kandidatprogrammen till arkivarieyrket, samtidigt som breddningsämnen artikuleras som ett sätt att stärka studenternas ställning på arbets-

marknaden. Vid Lunds och Uppsala universitet betonas utbildningarnas meriterande funktion för kvalificerat yrkesarbete och forskning genom den akademiska fördjupningen inom ABM-fältet. Mittuniversitetets utbildning signalerar också hög mobilitetspotential genom betoningen på expertis i digital informationsförvaltning med tillämpning inom flera yrkeskategorier och forskning. Slutligen relaterar Göteborgs universitets kurs blygsammare än övriga till detta mål, genom att enbart implicit hänvisa till praktikmomentet och kursinnehåll med karriäröppnande potential.

Utifrån sina olika institutionella profiler kan således de svenska lärosätena hävdas inbjuda presumtiva studenter att – i linje med god marknadskommunikation – föreställa sig en framtid präglad av kvalificerade och betydelsefulla uppdrag. Även om detta kapitel enbart har analyserat hur ämnet och dess utbildningar presenteras på lärosätenas utbildningssidor, och inte vad som faktiskt lärs ut i undervisningen, ger undersökningen en ögonblicksbild av hur arkivvetenskapen representeras i Sverige år 2025. Webbplatserna är lärosätenas ansikte utåt och ett viktigt rekryteringsverktyg för studenter som står inför sitt utbildningsval. Utbildningssidornas utformning får med andra ord implikationer för vilka förväntningar som etableras om arkivvetenskapen som disciplin och om arkivarieprofessionens kunskapsområde.